UDK 271:260 Stepinac, A.
Prethodno priopćenje
Primljeno 4/96

Alojzije Stepinac i posvećeni život

Celestin TOMIĆ

Sažetak

U prvom dijelu članka autor, prema koncilskim i papinskim dokumentima, govori o redovništvu, posvećenom životu, kao o bitnom i nužnom izričaju Crkve koji bitno pripada njezinu otajstvu. Potom se na temelju pisama iz arhiva redovničkih zajednica, pokazuje da je sluga Božji Alojzije Stepinac izuzetno cijenio redovništvo i posvećeni život. Ulagao je mnogo truda da bi se na području grada Zagreba i nadbiskupije gradili novi samostani.

Uvod

Posljednjih godina mnogo se pisalo i raspravljalo o redovničkom životu. Pojavila se i velika »kriza« unutar redovničkih zajednica. Postavljalo se pitanje identiteta posvećene osobe. Je li redovništvo nastalo u povijesti iz socijalnih društvenih razloga ili ga je htio sam Isus Krist? Pripada li ono naravi i biti Crkve ili je to nešto izvanjsko? Jedan je biskup rekao da kako je Crkva prvih stoljeća mogla biti bez redovništva, može i dalje bez njih.

Redovnička karizma

Sva ta »krizna« pitanja bila su prisutna u vrijeme Drugoga vatikanskog sabora. Kriza ne znači uvijek gubitak, već istinski napredak i s ljubavlju prebrođena kriza dovodi do punijeg i zrelijeg shvaćanja svega problema. Tako je bilo i s ovom krizom.

Oci na Drugome vatikanskom saboru razmatrali su ovu krizu, i vjerni svetopisamskom otačkom nauku, unijeli novo svjetlo u smisao i važnost redovničkoga, posvećenog života u *Dekretu o obnovi redovničkoga života* (*Perfectae caritatis*) i u VI. glavi *Konstitucije o Crkvi* (*Lumen gentium*).

Prema tom nauku redovništvo bitno pripada otajstvu Crkve. Ono nije neka »usporedna« ustanova u Crkvi koju bi Crkva s vremenom apsorbirala. Redovništvo je bitni izričaj Crkve i kao takvo prihvaćeno je i promicano da Crkva može u punini biti ono što jest. Ono je dar života i svetosti i pripada naravi Crkve, iako ne pripada hijerarhiji. Bitna je zadaća Crkve Krista učiniti vidljivim i sakramentalno ga uprisutniti u različitim dimenzijama njegova služenja. Bez redovništva Crkva ne bi bila istinsko i ade-

kvatno Kristovo Tijelo. A Crkva koja ne predstavlja Krista nije Crkva. »Evanđeoski savjeti Bogu posvećene čistoće, siromaštva i poslušnosti osnovani su na Gospodinovim riječima i primjerima i preporučeni od Apostola i Otaca, od učitelja i pastira Crkve« (LG 43). »Stalež dakle koji nastaje preuzimanjem evanđeoskih savjeta, iako ne spada na hijerarhijsko uređenje Crkve, ipak trajno spada na njezin život i svetost« (LG 44).

Nauk koncila nastavljaju pape. Pavao VI. u pobudnom pismu *Evangelica testificatio* (*Evanđeosko svjedočenje*) postavlja pitanje: tko bi to mogao podržavati da bi Crkva mogla biti i bez ovih izvanrednih svjedoka transcendencije Kristove ljubavi, ili da bi svijet mogao biti bez gubitka, ako bi se pogasila ova svjetla. »Bez ovog konkretnog znaka, ljubav koja zadahnjuje svu Crkvu bila bi u opasnosti da ohladi, paradoks evanđeoskih blaženstva da otupi, sol vjere evanđelja da se rastopi u sekulariziranom svijetu« (ET 3).

Ivan Pavao II. ponavlja često u svojim nagovorima redovničkim predstavnicima redova i družbi da bez redovničkoga života Crkva ne bi bila ono što jest. To je potvrdio na sinodi biskupa u Rimu 1995. godine, a iznosi to i u svojoj pobudnici o *Posvećenom životu* godine 1996.

Redovnički je život slijediti iz bliza Isusa čista, ponizna i poslušna, prihvatiti Krista kao apsolutnoga gospodara. To je milosni dar, karizma, nezasluženi poziv koji uključuje novo stvaralačko poslanje da se stavi u službu Crkve, apostolske i misionarske.

Sluga Božji Alojzije Stepinac zaista je bio preteča toga dozrijevanja glede redovničkoga života. »U redovništvu je gledao stalež u koji je Božja providnost pozvala odabrane osobe oba spola da u njemu izbliza nasljeduju život Sina Božjega. U redovničkim osobama vidio je osobe koje neće da dijele svoje srce, već ga žele velikodušno dati samo Bogu, komu se posvećuju redovničkim zavjetima... Ovako usmjereni prema Bogu, oni se okreću i prema bližnjemu da mu priopće nešto od svoje usmjerenosti prema Bogu. Na taj način pruzimaju obvezu da će težiti za duhovnim usavršenjem samoga sebe, drugim riječima, da će težiti za svetošću života« (A. Benigar).

Nadbiskup Stepinac bio je duboko kontemplativna duša. Imao je želju da stupi u kartuzijanski red, ali mu nadbiskup Antun Bauer nije dao dozvolu. Živio je, kako će sam reći, kartuzijanskim životom u Lepoglavi kad ni s kim nije mogao progovoriti ni riječi.

Na dan svoga biskupskog posvećenja zaželio je da bude primljen u Treći red Svetoga Franje. Istaknuo je da mu je za novu službu potreban duh sv. Franje. Godinu dana nakon toga, u rujnu 1935. godine od franjevačkog je generala Leonarda Bella primio pokorničko odijelo sv. Franje, a sljedeće je godine, na Bezgrešnu (8. prosinca), položio zavjete. Nadbiskup Stepinac doista je živio duhom skromnosti i siromaštva, što su zna-

čajke sv. Franje. Pripadnost Trećem redu sv. Franje nadbiskup je s ponosom prihvatio i živio. Posebno je sveto siromaštvo smatrao »najbogatijom baštinom što ju je sv. Franjo ostavio svojoj braći«, kako piše (7. prosinca 1954.) jednom franjevcu. Zaista je živio ono što je često ponavljao u pismima: slijedio je kao i sv. Franjo *nudus nudum Christum*. Nadbiskup Stepinac živio je siromašno, prihode nadbiskupske nadarbine širokogrudno je dijelio siromasima i u dobrotvorne svrhe. U krašićkom zatočenju provodio je život u pravom uboštvu i umro kao istinski siromah.

Nadbiskup je Stepinac imao plan da u svakoj gradskoj župi u Zagrebu bude prisutan bar jedan muški ili ženski samostan. Isusovcima je predao upravu i vodstvo *Nadbiskupskoga dječačkog sjemeništa* na Šalati, salezijancima je predao upravu i odgoj mladeži u *Nadbiskupskom orfanotrofiju* u Vlaškoj ulici. Župe u predgrađima Zagreba, na istoku i zapadu, sjeveru i jugu povjeravao je redovnicama. Želja mu je bila da na sve četiri strane Zagrebačke nadbiskupije podigne četiri karmela bosonogih karmelićanki koji će svojom molitvom i žrtvom poraditi oko duhovnog preporoda hrvatskoga naroda, i da budu kao tvrđave Kristove koji će štititi nadbiskupiju duhovnim oružjem molitve, odricanja i žrtve. Sagradio je u teškim ratnim prilikama prvi karmel u Hrvatskom Leskovcu na nadbiskupskom dobru u Brezovici. Rekao je jednom: »Kad zatvorim klauzuru karmela, bit će za mene najsretniji dan. Ali hoću uzoran karmel ili nikakav.«

Visoka cijena posvećenoga života

U pismu časnim sestrama (22. prosinca 1956.) piše: »Redovnica više nego drugi može reći: 'Ne živim više ja, nego živi Krist u meni.'« Jednoj časnoj majci (23. listopada 1957.) nadbiskup piše: »Neki smatraju neznatnom stvari kad se radi o ženskim zajednicama. Tko tako misli taj plitko promatra stvari. Ja u redovništvu uopće gledam nešto najdragocjenije, što naš ubogi narod prinosi Bogu: skup mnogih i velikih žrtava, nepoznatih svijetu, a poznatih Bogu.« »Redovništvo je u svim vremenima kršćanstva imalo svoje duboko značenje i golemu vrijednost. A danas još i sto puta više. Veselim se svakom napretku kongregacija ženskih i muških, i kamo sreće, kad bismo svakoj raspuštenoj duši u ovom izopačenom svijetu mogli suprotstaviti jednu kreposnu dušu redovničku, da se dragom Bogu pruži naknada, da se zaustavi njegova osvetna ruka i izlije njegov blagoslov na ovu dolinu suza« (isto).

Isusovačkom provincijalu glede pitanja sjemeništaraca koji se nakon mature odlučuju za isusovački ili koji drugi red, na što se buni dijecezanski kler, nadbiskup Stepinac u svojem dopisu od 10. lipnja 1956. piše: »Moje je mišljenje, da se veoma vara svjetovni svećenik, koji smatra da je za nas izgubljeno zvanje, ako jedan mladić iz našega sjemeništa ode u

redovnike.« I navodi dobrobit takvoga redovnika, bilo da ostane u domovini ili da ide u misije. I nastavlja: »Smatram dakle, da ćemo uvijek imati koristi od pravog redovnika. Makar naoko izgleda izgubljen za dijecezu... To i razni drugi momenti su razlog da sam uvijek visoko cijenio i cijenim sve redovnike i redovnice u strogom smislu riječi, i članove kongregacija i muških i ženskih, koji su ostavili svijet, da mogu savršenije služiti Bogu. Ako se, dakle, tu i tamo ispolji kakva nerazboritost sa strane kojega člana, ne gubi svoju vrijednost redovnička zajednica kao takova.«

Navodi riječ kard. Faulhabera, što će je potpisati svaki ljubitelj istine, kaže nadbiskup. »Čovjek može za silu s jednim okom ili s jednom rukom živjeti. Ipak moramo priznati, da su dva oka i dvije ruke za zdravog i potpunog čovjeka životna nužda.« »Redovnički život kao takav za Crkvu je životna nužda.« Kao da slušamo riječi Ivana Pavla II. koji to ponavlja.

Predstojnici jedne redovničke družbe nadbiskup Stepinac, 7. siječnja 1957., piše: »Potpisujem riječi kardinala Faulhabera: U vremenu, u kojem se siromaštvo proklinje, prostovoljno siromaštvo u redovima je blagoslov i uzor. U vremenu, u kojem je ćudoredna pokvarenost oborila sve ograde ćudorednog poretka, savršena čistoća je blagoslov i uzor. U vremenu, u kojem se uskraćuje posluh svim zakonima, prostovoljni posluh je blagoslov i uzor. To je eto razlog, zašto se veselim svakom napretku redova i kongregacija i muških i ženskih.«

Isusovačkom mladomisniku, 7. kolovoza 1954., piše: »Ja se iskreno radujem da se popunjuju redovi svjetovnih svećenika dobrim i revnim dušama. Ali se isto tako, a možda i više, radujem kad vidim da se popunjuju redovi redovničkog klera revnim i dobrim svećenicima. Jer, ako i nisu svi redovi kontemplativni redovi, opet je u svima na neki način više mogućnosti za sabranu molitvu, pa zato za sve vrijedi ona riječ Pija XI., za kontemplativne duše: 'Lako je shvatiti kako oni koji neprestano vrše dužnost molitve i pokore pridonose porastu Crkve i blagostanju čovječanstva više od onih koji se trude da oru polja Gospodareva. Jer, ako prvi ne učine da pljušti s neba kiša nebeskih milosti, da natopi polja koja se oru, evanđeoski će radnici pokupiti na koncu mršavu žetvu.' Kad Vam je dakle dobri Bog dao uz milost svećeništva i golemu milost redovništva, nastojte da Vašim molitvama i žrtvama pomažete evanđeoske radnike na župama, svjetovne svećenike da ostanu vjerni svome svetome zvanju, te tako polje duša našega hrvatskog naroda donose stostruki rod za nebesku žitnicu.«

U pismu ustanovi Suradnica Krista Kralja (1954.) nadbiskup govori kako vlada veliko pomanjkanje istančane ljubavi prema Crkvi. I zaključuje: »Budući dakle, da je ljubav prema Crkvi, stvar od ogromne važnosti, bit će dobro, da se Vaša Ustanova vježba u toj ljubavi svaki dan.«

Spremnost na žrtve

Prigodom svečanih zavjeta jedne karmelićanke u Brezovici, 21. lipnja 1944., nadbiskup Stepinac u nagovoru veli: »Redovnički život, pogotovo polaganje vječnih zavjeta, nije ništa drugo nego navještaj rata do istrebljenja jakom i moćnom neprijatelju, kojega je sv. Ivan okrstio s tri riječi: požuda očiju, požuda tijela, oholost života.

Bila bi vrlo naivna redovnica, koja bi mislila da život u redovničkoj zajednici može proći bez križeva, bez nevolja, sličnih onima koje je morao proći i David u fizičkom ratu... Želja u karmelu ne može biti druga nego li posvemašnja pobjeda nad Sotonom, nad tijelom, nad svijetom i sretan povratak iz tog duhovnog rata u vječnu nebesku domovinu.«

U pismu dvjema redovnicama, nadbiskup 22. svibnja 1956. piše: »Nebo se ne puni iz plesnih dvorana, raskošnih kazališta i lokala za raznovrsna uživanja, nego iz bitaka s vlastitim strastima, s pokvarenim svijetom i paklom. A to je smisao i vašeg redovničkog života. Imao je pravo moj pokojni učeni profesor na rimskoj Gregorijani, o. Vermeersch, kad je jednom u šali rekao: 'Kad se približava smrt, svi bi rado bili fratri! No onda je dakako prekasno.'«

U pismu jednoj časnoj majci, 16. rujna 1954., nadbiskup piše: »Danas nam je krvavo potrebna krepost jakosti ili hrabrosti... Stoput se naime traži veća hrabrost za strpljivo podnošenje muka što nam ih pošalje ruka Božja, nego li za najveće juriše na bojnom polju... Vjerno izvršenje redovničkih pravila, napose u današnje vrijeme, trajno je mučeništvo.«

U pismu ustanovi Suradnica Krista Kralja, 12. srpnja 1953., nadbiskup piše: »Božja Providnost učinila je opet jedan potez u cilju spašavanja besmrtnih duša, kakav baš odgovara vremenima u kojima živimo i koja još dolaze, potez koji je dokaz Božje ljubavi prema našem teško iskušanom narodu, kad je u pitanju njegovo najveće dobro, vjera.«

Ustanova je uzela i djevojku slaba zdravlja i čak bolesnu. I nadbiskup nastavlja: »Smatram, velim, to vrlo dobrim, jer je to smatrao dobrim i jedan od najvećih učitelja duhovnog života sv. Franjo Saleški, koji je nešto slično učinio kod osnivanja Reda vizitadinki. Nije ni čudo. Jer ako je rod ljudski otkupljen strašnom patnjom Boga–čovjeka, patnja je i žrtva u ekonomiji spasa zauzela jedno od prvih mjesta... Tako će svojim patnjama bolesne članice na neki način držati ruke neprestano u zraku, da izmole pobjedu onima koje se budu borile u vrtlogu dnevnoga života, da zalutale privedu na put istine i spasa. Nikada se ne može dovoljno ocijeniti patnja podnesena u duhu vjere i slijedeći najvećeg Patnika sviju vremena, Krista Boga.«

U pismu družbi sestara Kćeri Božje ljubavi, 6. siječnja 1954., nadbiskup šalje posebnu sličicu »patnici na krevetu... da svoj križ snosi junački. Ako

ne dospije na oltar na zemlji, ali će sigurno prispjeti u nebo, a k tome s velikim brojem duša koje će spasiti svojim patnjama.«

Sestri Marici Stanković, 20. veljače 1956., nadbiskup piše: »Ni Vaše dakle patnje, bile one fizičke ili psihičke naravi, nisu bez zasluga pred Bogom... Štoviše, možete baš u ovim bolnim časovima zaslužiti pred Bogom i za sebe i za Ustanovu (Suradnice Krista Kralja) koja Vam je toliko na srcu, jer se traži veća žrtva od naše ljudske naravi, kad nas ostavi zdravlje, nego kad cvjetamo od zdravlja.«

Ustanovi Suradnica Krista Kralja, 22. listopada 1954., nadbiskup piše: »Bog na sva svoja djela stavlja pečat križa. Inače mu se nemili... Križ Kristov je središte vjere naše, izraz nade naše, simbol ljubavi naše.« Istoj zajednici, 25. travnja 1955., nadbiskup piše o »apostolatu patnje« i veli: »Patnja i molitva bolesne sestre puno znači na tezulji pravde Božje.«

Časnoj sestri, 17. prosinca 1956., nadbiskup piše: »Božanski vinogradar obrezuje lozu Vaše Družbe, sad bolestima, sad progonima, sad raznim drugim načinima... Budite uvjerene, da će s vremenom niknuti mnogi rod, makar to nama danas ne išlo u glavu.« U pismu s. Vilki, milosrdnici, 29. travnja 1957., nadbiskup piše: »Bog je Otac naš i kad drži šibu u ruci, a ne samo kad dijeli bombone svojih vremenitih dobara.« Časnim sestrama, 23. srpnja 1957., nadbiskup piše: »Moramo se truditi da ne klonemo duhom u kušnjama života. Bog ima samo dobre namjere s njima, pa i u ovoj najtežoj kušnji... Što se više produljuju dani njezinih patnja, tim punije budite pouzdanja u Boga i divan svršetak ovih patnji.«

U drugom pismu, 16. siječnja 1959., potiče časne sestre: »Neka ne klone vaša vjera. Molite, trpite i strpljive budite.« I to ponavlja na svršetku »još jednom: molite, radite, trpite i strpljive budite, nikad u vjeri ne klonite! Pobjeda i može i mora biti samo Božja.«

U izgradnji Svete Crkve

U svojoj propovijedi prigodom 400. godišnjice utemeljenja Družbe Isusove, 29. rujna 1940., nadbiskup je rekao da se proučavajući crkvenu povijest uvjerio kako su se u različitim stoljećima ljudske povijesti dizali sad ovi sad oni pogubni pokreti protiv Božje Crkve, i kako je Bog »za svako doba predvidio i lijek, koji će u stanovitim prilikama najbolje djelovati. Protiv duha mekoputnosti i duha uživanja, koji je slabio Crkvu, podigao je sv. Franju Asiškoga. Protiv krivovjerja, koje se stalo širiti u južnoj Francuskoj, podigao je u 13. stoljeću sv. Dominika. U najnovije doba, da spasi zapuštenu mladež, podigao je divnog odgojitelja sv. Ivana Boska. A prije 400 godina, kad se duh oholosti i prkosa digao protiv zakonitog od Boga postavljenog autoriteta, da putem protestantizma rastoči i upropasti Crkvu Kristovu, podigao je dobri Bog jednu duhovnu organizaciju, koja je

pravom vojničkom disciplinom stala u vojni red protiv strašnog zla, što je zaprijetio Crkvi Kristovoj. Bila je to Družba Isusova, osnovana od sv. Ignacija Lojole.«

O ulozi redovništva u Hrvatskom narodu, govorio je nadbiskup Stepinac, 16. studenoga 1936. u Zlataru prigodom 70–godišnjice dolaska ss. milosrdnica u mjesto. Uvjerio se da su crkveni redovi najblagotvornije utjecali na cijeli narodni život, na njegov moral, da su oni najjači potporanj za očuvanje kršćanskoga morala, za izgradnju zdrave kulture u našem narodu, da su oni slava naše Crkve koji rječito govore da je ona djelo Božje.

Posebno je bilo na srcu nadbiskupu Stepincu da dijecezanski i redovnički kler budu jedno u apostolskom djelovanju. U pismu zlatomisniku o. Alfonsu franjevcu, 28. srpnja 1957., piše da ga je neugodno dirnuo prigovor nekih mladih svećenika u Samoboru, na račun franjevaca, a »moramo biti danas više nego ikada, redovnici i kler, ujedinjeni protiv Sotone i njegova kraljevstva, da se uspostavi Božje kraljevstvo.«

Isusovačkim mladomisnicima, 16. kolovoza 1957., piše: »S radošću primam obavijest o svećeničkom ređenju. Koji taj tjesnogrudni čovjek možda bi se manje radovao misleći: nisu naši, isusovački su, franjevački, kapucinski, salezijanski, dominikanski... Međutim, *Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, mniistri Dei nostri* – Vi ste svećenici Gospodnji, službenici Boga našega: bilo koju halju nosili. Od srca se radujem da se množi broj svećenika.«

Nadbiskupu je Stepincu bio toliko na srcu sklad i zajednički nastup i dijecezanskog i redovničkog klera – tâ jedan je to prezbiterij. Svaki put se veselio kada je čuo da su mjesečne sastanke držali zajedno u kojem samostanu i dijecezanski i redovnički svećenici. Tako u pismu o. Stanku franjevcu, 16. prosinca 1958., nadbiskup piše: »Danas je potrebno više nego ikada da svećenici budu jedno srce i jedna duša.«

Nadbiskup Stepinac je želio da se ženski redovi uključe u pastoralni rad. U Rimu je ishodio da uršulinke, inače stroge klauzure, mogu djelovati i na pastoralnom radu u katehizaciji. Jednako da i ženski redovi budu povezani međusobno. Suradnicama Krista Kralja, 23. listopada 1955., piše da se veseli suradnji Ustanove s drugim redovničkim zajednicama: »Nastavite s istim elanom, žarom, ljubavlju, pouzdanjem u Boga. Vjerni do smrti!«

U pismu od 23. listopada 1957., časnoj majci, nadbiskup hvali nastojanje oko koordiniranja rada svih ženskih redovničkih zajednica, prema direktivama Svetog Oca – jedno srce i jedna duša. »Komunizam želi da Crkvu iznutra rastoči, sije razdor. Zato je od silne važnosti da se redovi zbiju. Svako svojim putem, od osnivača, ali zajedno na neprijatelja: *Getrennt marschiren, vereint schlagen* – rastavljeno hoditi, ali zajednički udarati.«

Pismom od 30. lipnja 1956., nadbiskup bodri jednu časnu sestru da ustraje do kraja u svetom redovničkom zvanju: »Bogu na slavu, tamošnjem biskupu na utjehu, a besmrtnim dušama našega naroda na korist i korist cijele Crkve.«

Jednu časnu majku, u pismu od 25. siječnja 1956., potiče da svakako prihvati ponudu u Belgiji, jer: »Internacionali mržnje, koju predstavlja komunizam, valja suprostaviti internacionalu ljubavi među ljudima koji su druge rase, jezika, boje, jer tako traži Kristov duh.«

U pismu časnoj majci, 10. travnja 1956., nadbiskup piše: »Katehetski tečaj stavljam na srce svim redovnicama. Iza ove oluje morati će biti skoro sve upregnute u katehizaciju.«

To gotovo proročkim riječima kaže i u pismu č. m. Margareti, 1. veljače 1955.: »Kad svrši ovaj pakao bit će ogromna potražnja za katehetama i katehetkinjama na sve strane, tim više što će biti prorijeđeni svećenički redovi.«

Dobar duh

Spomenuli smo već nadbiskupovu riječ: »Hoću uzoran karmel ili nikakav.« Redovnicima i redovnicama stavlja nadbiskup na srce duh vlastite redovničke ustanove. Franjevačkom provincijalu iz Krašića piše: »Duh sv. Franje u stanju je da se odupre i ovakvu zlu, kakvo danas proživljavamo, jer je sav utemeljen u Kristu Gospodinu, pa vam želim puninu duha vašega sv. Utemeljitelja u nastupajućoj godini.« Jednoj samostanskoj poglavarici, 7. travnja 1955., nadbiskup piše: »Zgrade ne čine družbu, nego duh.«

Nadbiskup Stepinac vidio je potrebu da se istakne i sačuva dobri duh u redovničkim zajednicama. Uza svu prezaposlenost, smatrao je nužnim da časnim sestrama drži mjesečna predavanja o redovničkom duhu. Tako je počeo od Tijelova godine 1944., svakog mjeseca održavati mjesečno pouku u kući matici sestara milosrdnica o dobrom redovničkom duhu bez kojega zajednica propada, pa bila ona i najbrojnija.

U svojim nagovorima nadbiskup je gorljivo oduševljavao redovnice za čisti djevičanski život. Prigodom redovničkog zavjetovanja jedne karmelićanke u Brezovici, 21. lipnja 1944., veli: »Život djevičanskih duša izaziva udivljenje i radost ne samo na nebu nego i na zemlji, pa čak i kod onih, koji su se daleko udaljili od živoga i pravoga Boga... Kako se ne bismo radovali životu prema evanđeoskim zavjetima, kad se po njima izabrane duše kao anđeli Božji po Jakovljevim ljestvama penju u nebo.«

Kada se jasno vidjelo da rat ide kraju i da će ubrzo u Zagreb ući Titove komunističke jedinice, u povjerljivom pismu redovničkim poglavaricama, 12. siječnja 1945., nadbiskup piše da redovnicama priskrbe za svaki slučaj civilno odijelo i iskaznicu. U slučaju potrebe mogu se skloniti kod rodite-

lja i rodbine, ali neka čuvaju svoje zvanje. Napose im stavlja na srce da čuvaju svetu čistoću i da mole za svetu ustrajnost.

U svojim pismima iz Krašića potiče redovnice na ustrajnost i na život po evanđeoskim zavjetima. Ustanovi Suradnica Krista Kralja, 12. lipnja 1953., piše da »plamen revnosti nikada ne ugasne u njihovim dušama. Neka češće čitaju pravila.« Časnoj sestri, 16. kolovoza 1955., nadbiskup piše: »Bog je velik i u najsitnijim djelima kao i u velikim. Glavno je: dobar duh Družbe, vjerno održavanje pravila. Imamo prilike slijediti Isusa na križnom putu... Sijati u ljubavi. Strpite se, utvrdite srce, dolazak Gospodnji se približuje. Pridonesite nešto pobjedi Crkve, koja sigurno dolazi, u unutrašnjem preobražaju duša.« Časnoj sestri, 30. srpnja 1956., nadbiskup piše: »Zahvalnost i ljubav prema Isusu, dokazat ćete vjernim vršenjem pravila.« Svojoj nećakinji, sestri milosrdnici, 22. prosinca 1956., nadbiskup piše: »Savjesno vrši svoje redovničke dužnosti. U pomoći budi bližnjemu bez razlike koje je vjere, jer mržnje ima dosta na svijetu, ali prave Kristove ljubavi malo.« Časnoj majci, 1. studenoga 1955., nadbiskup piše kako je za njega najljepša čestitka »da sve sestre idu pravim putem i vjerno vrše sveta pravila.« Suradnicama Krista Kralja, 21. veljače 1955., nadbiskup piše: »Mjesečno čitanje pravila vrlo je dobra stvar. Pad autoriteta svoj uzrok ima u pomanjkanju ili otklanjanju vjere. Dizanje autoriteta se postizava jačanjem vjere. U redovima se promiče marljivo vježbanjem u poslušnosti.« Časnoj majci, 10. rujna 1957., nadbiskup piše: »Prokleti duh svijeta nagriza kao crv i najplemenitija duhovna stabla da im ispije životnu snagu. Družbe postaju predmet Božje srdžbe, da jednoga dana uzme sjekiru i obori stablo koje ne donosi roda... Samo jedno pred očima: slava Božja i duhovno dobro sestara.« Kad odstupite s položaja, »poput Mojsija na gori: držite do kraja života svoje ruke k Bogu u toploj molitvi, da od Družbe bude daleko prokleti duh svijeta.«

Kad su komunističke vlasti tražile da sestre dolaze na radno mjesto u civilnom odijelu, nadbiskup časnoj majci, 20. srpnja 1954., piše: »Nema nikakve sumnje, da zato ne postoji nikakva praktična potreba, nego je to zahtjev mržnje na sve što sjeća na Boga.« Redovničko odijelo je golema zaštita redovničkog duha, kao što pokazuje tisućgodišnje iskustvo Crkve. Crkva daje mogućnost redovnicama pojednostavniti redovnička odijela. Pa čak nositi i civilno odijelo, ako to traže vremena. Ali nikako na zahtjev komunističke partije. I nadodaje: »Ja sam uvjeren, da će doći vrijeme, kad će tražiti redovnice kao ozebli toplinu, jer bez duha (a toga nema ni za lijek u komunističkim namještenicima) nije moguće na dugo vrijeme raditi u bolnici...«

Na blagdan Krista Kralja, 31. listopada 1943., u značajnoj propovijedi o novom poretku, govoreći o društvenom uređenju prema naučavanju papa Leona XIII. i Pija XI. nadbiskup Stepinac iznosi veliku važnost redovni-

štva i za rješavanje društvenih pitanja. On kaže: »To je naš socijalni program. On je do savršenstva dotjeran u našim redovničkim zajednicama, u kojima je moguća takva forma života samo zato što mu je temelj Bog, a veza između nadređenih i potčinjenih te jednakih je kršćanska ljubav posvećena na Kristovu križu.«

Radosno služenje

U pismu uršulinki s. Margareti, 23. listopada 1955., nadbiskup piše: »Križeva ne manjka. Čovjek je na svijetu kao grozd koji mora proći kroz gnječilo, da se dobije od njega birano vino za nebo. To gnječilo su nevolje, koje šalje ruka Božja.«

Ipak redovnički život je pjesma, radost, sreća u Gospodinu. Časnim sestrama piše iz Krašića: »Da vi sve budete dobri Božji kanarinci, čiji život nije drugo nego jedna neprekidna pjesma Bogu Stvoritelju... Isus ne voli tame. On hoće, da svi, koji idu za njim budu svjetlo, pa dakako i vi sve.«

Jednoj časnoj majci, 2. travnja 1954., nadbiskup Stepinac piše: »Ako ima danas sretnih ljudi na zemlji, to će se ipak i danas najprije naći pod skromnim redovničkim habitom... Puteni čovjek dakako misli samo na tijelo, i prema tome smatra da je samo u ugađanju tjelesnim pohotama sreća čovjekova. Ali, utjehe i rijeke sladosti, kojima Bog napunja duše, koje mu služe, nadilaze toliko sve tjelesne naslade, da one nisu ni spomena vrijedne u poredbi s nasladama Duha, što ih Bog proizvodi u dušama... Ne znam da li se varam, ali mi se čini, da je to jedan od velikih razloga one bijesne mržnje današnjih bezbožnika za sve što je Božje, a napose na redovnice: zaviđaju im na sreći duše kao nekoć ubojica Kain pravednom si bratu Abelu. I umjesto da pođu njihovim putem, putem iskrenog obraćenja i službe Božje, misle da će naći sreću u mržnji i ubojstvu braće svoje. Kolika ludost, kolika nesreća, prouzročena dakako vlastitom krivnjom!

Čuvajte brižno dragocjeni dar redovničkog zvanja... Sotona je uspio danas u mnogim krajevima Europe i drugih zemalja oslabiti pravi pojam redovničkog zvanja, kao što dokazuju statistike... Kakva veličajna obećanja Božja jednoj vjernoj duši! A kako je Bog biće neizmjerno pravedno, nema nikakve sumnje da će dvostruko nagraditi vjernost koja je imala izdržati dvostruku kušnju, kao što ju danas moraju izdržati redovničke duše, izložene dan i noć mržnji bezbožaca, a ne nalazeći pravog razumijevanja ni kod onih, koji se inače smatraju kršćanima i katolicima.«

Časnim sestrama milosrdnicama 22. svibnja 1956., nadbiskup piše: »Kako vidite, obnavljaju se pomalo prva kršćanska vremena i obistinjuje se na svoj način ono, što je sveti Pavao zapisao (u 1 Kor): 'Postadosmo kao smeće svijetu, izmet svima sve dosad. Psuju nas, mi blagoslivljamo, progone nas, a mi trpimo, hule nas, a mi molimo.' Međutim, neka vas sve to

nimalo ne smeta niti odvrati od svetog puta, kojim ste pošle u redovničkom zvanju. Nebo se ne puni iz plesnih sjajnih dvorana, raskošnih kazališta i lokala za uživanje raznih vrsta, nego iz bitaka sa vlastitim strastima, pokvarenim svijetom i paklom. A to je smisao vašeg redovničkog života. Gorka mu je sadašnjica, ali sladak i divan svršetak... Nastavite dakle pune vedrine svoj križni put: od Golgote do Uskrsnuća samo je mali razmak. Ali, i s obzirom na današnje progonstvo nemojte misliti da će ono dovijeka potrajati. Gospodin je točno odmjerio ne samo godine i mjesece nego i dane i sate ovome progonstvu. Dat će dane velikog mira da se duše mogu spremati na daljnje bojeve. Biljeg naše Crkve ostaje do konca: *Ecclesia militans*, Crkva koja se bori.«

Časnoj sestri Vilki, milosrdnici, 3. lipnja 1957., nadbiskup piše da se raduje da se utamničeni u Gradiški dobro drže, a »da se ne uskoleba nitko od vaših sestara, čvrsto se držite svojih obećanja danih Gospodinu, da primite jednom vijenac života... Ustrajte u službi Gospodnjoj, makar i zvijezde padale s neba... Sve će proći, ali nikada Krist Gospodin.«

Zaključak

Redovništvo, posvećeni život, za nadbiskupa Stepinca bitno pripada otajstvu Crkve, bitni je i nužni izričaj Crkve. Ono je dar Krista svojoj Crkvi i čini vidljivim i sakramentalno uprisutnjuje Krista čista, siromašna i poslušna u različitim protežnostima njegova služenja.

Crkva je taj dar primila od svoga Gospodina i s milošću ga uvijek čuva. Redovništvo spada na njezin život i na njezinu svetost. Bez toga dara Crkva bi bila siromašna, i ne bi bila u stanju ispuniti svoje veliko poslanje u svijetu.

Karizma posvećena života je život u trajnom sjedinjenju s Kristom, ali i otvorenosti prema potrebama svijeta i vremena. Redovništvo, iako ne spada u hijerarhijsko uređenje Crkve, trajno surađuje s hijerarhijom i pomaže službenicima Crkve u pastoralnom i apostolskom služenju, posebno u misionarskom, katehetskom i karitativnom djelovanju.

Sluga Božji Alojzije Stepinac je to dobro shvatio. Stoga je iskazivao svoju veliku ljubav prema redovništvu, kako potvrđuju arhivi svih zagrebačkih redovničkih zajednica. U redovnicima i redovnicama gledao je svoju dragu braću i drage sestre, svoje suradnike i pomagače u ispunjavanju svojega biskupskog služenja. Stoga Sluga Božji ostaje u velikom poštovanju u svakoj redovničkoj duši, i gleda u njemu i u tom pogledu Božjega čovjeka koji se mnogo moli i sada u nebu za sve osobe posvećenoga života.

ALOJZIJE STEPINAC AND THE CONSECRETED LIFE

Celestin TOMIĆ

Summary

In the first part of the article the author, according to council and papal documents, talks about the monastic and consecrated life as an important and necessary expression of the Church which is an essential part of its mystery. Furthermore it can be established that the God's servant Alojzije Stepinac highly treasured the monastic and consecrated life. He put a lot of effort in the idea of the construction of new monasteries in Zagreb and diocese.